

ETO FILISTEJA NA TE, SAMSONE!

(1723 — ?)

Knjiga sudačka pripovijeda nam o životu Samsona, tog izvanrednog junaka. Za pogane je Filistejce bio ovaj Žid strah i trepet i stoga neprestano vrebahu, kako bi ga ubili. On im sam pruži priliku, kada »zamilova djevojku na potoku Soriku, kojoj bješe ime Dalila« (16, 4). Po napatku Filistejskih knezova ova Filistejka hoće da dozna od Samsona, gdje mu »stoji velika snaga i čim bi se mogao svezati i svladati« (16, 6). On je vara i veli, da bi izgubio snagu, ako ga vežu s 7 gužava (konopâ). Ona ga sveza, ali bađava više: »Eto Filistejâ na te, Samsone«. On sve pokida. Dalila ga opet pita, kako bi izgubio snagu, a on će joj: »Da me vežu s 9 novih uža, bio bih kao drugi čovjek« (16, 11). Djevojka ga ponovno veza i jednako poviče, ali on i to raskida kao konac. Treći put Dalila veza Samsonu sedam pramena kose na vratilo, ali ovaj i sada sve istrže na djevojičin poklik. Dalila nema mira i napokon joj on očitova svoju tajnu: »Britva nije prešla preko glave moje; da se obrijem, ostavila bi me snaga moja«. I Dalila to učini, dok je on spavao. Tada Filistejci navale na Samsona. A on? »Probudiv se oda sna reče: Izaći ću kao i prije i otet ću se« (16, 20). Prevare se; ovaj put odstupi snaga od njega i Filistejci ga uhvate i odvedu u Gezu.

Nije li Samson slika nove Evrope ili bolje govoreći: njezine kulture? Ogladajmo dodirne tačke. Židovi su našli u novoj postojbini, Palestini, pogane Filisteje i poštidiše ih; »nova« Evropa počinje od humanizma, koji se je u 15. vijeku uvukao s istoka na zapad, i ona je njegov plod. Za humanizma je naime staro i izumrlo poganstvo prešadeno po Evropi zahvatilo maha i ono je pomoću poganskog nećudoreda pripravilo tlo protestantizmu. Luter je g. 1521. (a nešto kasnije i njegovi epigoni) proglasio, da dobra djela (dakle kršćansko življenje) nijesu nužna i da živa vjera u Boga sve pokriva; on je time u ime humanističkog neopoganstva htio da uvede novu eru, novu slobodu svih sedam glavnih grijeha i da tom slobodom sveže dotadanju kršćansku kulturu u Evropi, kulturu, koja se još uvijek poistovjetovavala s katoličkom Crkvom. Uspio potpuno nije, jer je samo maleni dio ostao u njegovim okovima. Neopoganstvo filistejsko ustade u drugoj polovici 18. vijeka i htjede da pomoću francuske revolucije priveže i

zarobi kršćansku kulturu s novim i povećanim brojem užeta u ime »bratstva i slobode«, pojačanim naturalizmom i zabranom katoličkog kulfusa. No kršćanski se je Samson i opet probudio i raskinuo veze kao nit. I po treći put ustaju neopoganski Filisteji i hoće da zarobe kršćansku Evropu i njezinu kulturu i ovaj put hvataju je za glavu (pramene kose priviju na vratilo): iza g. 1860. i dalje truju njezin um i načela pomoću materijalizma i monizma. Je li Samson i sada ustao oda sna i već istrkao »kolac i osnovu i vratilo«? Samsona je probudio zadnji svjetski rat (1914—18). Evropa je tada vidjela kao u ogledalu, kako ju je čvrsto sputala i kamo dovela moderna neopoganska kultura, kultura bez duha i puna brutalnosti. No sada je iza g. 1918. evropski Samson popustio i pušta da ga Dalila uspava ponovno i čak dozove čovjeka te mu obrije sedam pramova kose s njegove glave i tako preda u ruke Filistejâ. Nova Dalila je framasunska loža*). Ona sama brije Samsonu 7 pramova. Ljuta je i oštra to britva: protukršćanska škola (osobito sveučilišni neki profesori), liberalna štampa i loši kino, liberalni parlament, socijalna demokracija (s djecom svojom: boljševizmom i anarkizmom), poganska obitelj i državni ateizam. Brijanje još traje i doskora će se izvršiti ono, što čitamo u sv. Pismu o staroj Dalili: A ona ga uspava i dozva čovjeka te mu obrije sedam pramova kose s glave i ona ga prva svlada, kad ga ostavi snaga njegova. Hoće li se to dogoditi te godine pri 200 godišnjici moderne Dalile? To je sporedna stvar, da li će se to zbiti do dvije godine ili do 50. Ta u povijesti narodâ je pō vijeka kao jedna godina. No sigurno je, da katastrofa Evrope nije daleko. Brijâč već brije i učinak ne će izostati. Taj je brijâč već obrijao »ruskog Samsona«. Na ovome se je već obistinilo: »Tada ga uhvatiše Filisteji i iskopâše mu oči i odvedoše ga u Gazu i okovaše ga u dvoje verige mjadene i meljaše u tamnici« (16, 21). Eto kako svršava silni junak! On, koji s trista lisica popali ljetinu, vinograde i maslinike filistejske; on, koji čeljušću magarećom pobi tisuću ljudi; on, koji u Gazi »ščepa vrata gradska s oba dovratka i iščupa ih prijevornicom zajedno i metnu ih na ramena i odnese na vrh gore, koja je prema Hebronu« (16, 3) sada eto čami u tamnici, okovan u dvoje verige, slijep i za porugu mora mlijeti za svoje neprijatelje. I ruski narod doživio je i još proživljuje Samsonovu sudbinu i već je od gladi umrlo više milijunâ onog puka. Val boljševičkih načela nije ostao u Rusiji; već je prešao u srednju Evropu i miruje, dokle ovdje ne obrije Samsonove pramove britvom bezvjerstva. I Evropi prijeti ista sudbina ako se sa svojom kulturom ne probudi (kao ono protiv Napoleona I) i ne donu-

*) Moderna je loža zapravo počela g. 1723. (dakle u novci godini će ona proslaviti svoju 200 godišnjicu), kada je poprimala novu konstituciju Martina Folkesa u Londonu. Ođanle se je loža skupa s tom protivjerskom konstitucijom raširila po svijetu. I u Zagrebu djeluju (po toj konstituciji dakako) dvije lože. Ima ih i po drugim hrvatskim gradovima.

sti, da joj oduzmu izvor i uvjet njezine moći i snage. Jest, u katoličkoj Crkvi je njezina moć. Ta Evropa je malena prema cijelom svijetu i ipak mu je gospodovala kulturom i inače, a to prestaje, kada počinje njezino raskršćanjivanje. Loža hoće da sebe postavi na mjesto kat. Crkve*), da svoj ateizam uvede u cijeli svijet i tako istisne i Crkvu i kršćanstvo**). Ona na tome radi već dva vijeka.

Prigodom proslave francuske revolucije upravila je talijanska framasončarija francuskoj svoje čestitke s ovom porukom: »Talijanski framasuni dovikuju francuskoj braći: Prestanimo time, da se nepouzdanjem i prijeko gledamo, nego radimo na tome, kako će naša dva naroda uništiti svaki trag vjerskog i političkog despotizma podići na ruševinama starog svijeta židenu eru bratstva, jednakosti, znanosti, slobode i mira«.

Hoće li to loži i uspjeti u Evropi? Dakako. Ta ona ima mnogo toga na svojoj savjesti glede kršćanskog ćudoređa i dužne veze i počitanja spram pape. Uz to koja je država evropska jošte službeno kršćanska? Jedino Španjolska, a i u njoj tajne ložine sile odavna rade i pitanje je valjda manje nego jednog decenija, pa će i ona ući u koncert državne apostazije. Bog je svagda narodne apostazije kažnjavao pa ne će drukčije postupati ni s današnjom. Netom loža dođe u Evropi do trijumfa, zapljuskat će i val bezvjerske raspojasanosti, novog barbarstva; val — evropske katastrofe.

I taj se val približava. Osjećamo ga već po mirisu. Blizu je Samsonova propast.

* * *

U zadnje doba poznamo dvije revolucije svjetskog značenja: francusku i boljševičku. Prva je došla, jer je sve za nju bilo spremno; druga je nadošla zbog ratnih neprilika, a nametnula ju je mala oligarhija, većinom židovska. Prva je stoga i dulje trajala i zahvatila narode i izvan Francuske. Ali je za njom pošla i ruska revolucija i usvojila je načela, koja je loža već 200 godina evo sijala i širi nesmetano po svoj Evropi. Stoga će boljševizam nastaviti svoje življenje i doći do pravog uspjeha na zapadu, bilo da mu u Rusiji i na istoku reakcija

*) God. 1911. na kongresu je framasunâ istočne Francuske u Belfortu framasun Bernardin kazao u nazdravici uz opće odobravanje: »Nastojmo na našim ložama, da odstranimo religiozni upliv ma koga oblika. Ne zaboravimo nikada, da smo mi proturkiva (la Contre-Eglise) i da svoju zadaću nijesmo prije izvršili, nego li strašnog protivnika učinimo sasma neškodljivim« — Opširnije o tome u članku H. Grubera »Die Freimaurerei als Gegenkirche« u »Stimmen der Zeit«, svibanj 1922.

***) Francuski framasuni izabraše na svojoj skupštini 20. sept. 1902. za predsjednika senatora A. Delpécha. Ovaj reče tom zgodom: »Triumf je Galilejca trajao 20 vijekova. Sada se približava njegov konac. Onaj dan, u kojemu se je konstituirao framasunski savez počinje napadno padanje rimske Crkve, koja je osnovana na Galilejčevu mitu«.

zakrene vratom ili ne; ako i umre na hladnoj Volgi, oživjeti će u nezadovoljnoj Evropi. Dapače prvi i drugi čin ruske drame već se odigraše u srcu zapada. Taj se je početak i porast odigrao, kako smo vidjeli malo prije. Oni su priprema za nedaleku propast. Je li to moguće?

Samsonov svršetak nam opisuje sv. Pismo ovako: Samsonu poraste kosa, a Filisteji se vesele, što je on u tamnici. »I kad se razveseli srce njihovo rekoše: Zovite Samsona, da nam igra. I dozvaše Samsona iz tamnice da im igra, i namjestiše ga među dva stupa. A kuća bijaše puna ljudi i žena i svi knezovi Filistejski bijahu ondje. Tada Samson zavapi ka Gospodinu . . . i *zagrlí dva stupa srednja*, na kojima stajaše kuća, jedan desnom a na drugi lijevom rukom svojom, pa onda reče: Neka umrem s Filistejima. I potrese jako stupove i pade kuća na knezove i na sav narod, koji bješe u njoj; i bi mrtvih, koje pobi umirući više nego onih, koje pobi za života svoga« (16, 25—30). — Ovako će svršiti Evropa, koja se otuđila katoličkim načelima. Njoj to nije očividno kao i Samsonu uspavanom i ostrizenom, o kome čitamo: »A on probudiv se oda sna reče: Izaći ću kao i prije i otet ću se, jer ne znadijaše da je Gospodin odstupio od njega« (16, 20). Ona se već nalazi u taboru, u tamnici ložinoj već blizu 50 godina, a misli jadna, da je već slobodna i još uvijek kršćanska; evropska se je kultura odrekla Krista i uopće pozitivne objave Božje. Ova kultura igra med veselim Filistejima; igra u bezvierskom hramu, već se je dapače naslonila i zagrlila dva stupa, na kojima počiva ložin socijalni poredak i mir: *brojčana sila i slobodna misao*. Framasonerija je uvela mjesto prava broj većine, mjesto ćudoreda i dogme slobodu rušenja u nutarnjem i vanjskom svijetu. Ovo su dva stupa, na koje Samson može da se osloni. Oni stupovi u filistejskom hramu popuštaju pred silom i pritiskom gorostasa, ložini stupovi padaju od sebe ili na najmanji vanjski udar kao onaj Danielov kip s nogama glinenim (Dan. 2, 41). Da je tako, vidi se u povijesti francuskoj svršetkom 18. vijeka Dugo su u onoj zemlji naturaliste širili protukršćanska načela, i kada je naturalizam postao modom, socijalni je poredak brzo pao i revolucija je bila tu.

Laharbe*) je to pri svršetku direktorija ovako opisao: »Čini mi se, da je bilo jučer, a bilo je to ipak početkom g. 1788. Sjedasma za stolom našeg brata iz Akademije, velikog gospodina i duhovitog čovjeka. Brojno je bilo društvo i svake vrsti, dvorjanika, pravnika, književnika, akademičara. Jeli smo obilato kao obično. Kod desserta malvasijsko i kosničko vino potače ugodno društvo na veselje i onu vrst časa, u kome je sve slobodno, što pobuđuje na smijeh. Chamfort nam pročita svoje bezbožne i slobodnjačke pripovijesti, a visoke su gospođe to slušale s nasladom. Zatim je slijedila bujica brbljarija o vjeri; jedan je navodio ulomak iz (Voltaireove) *Djevojčice*, drugi je recitirao filosofke stihove Diderotove. Pa kakovo je to pljeskanje bilo! Napokon razgovor postane ozbiljnijim. Svi se dive revoluciji, koju je proizveo Voltaire i svi se slažu, da je to njegova najveća slava. Vele: On je dao svome vijeku intonaciju i postigao, da su ga čitali u predsobama i salo-

*) Usp. Taine, L' antico regime II, 5. 4.

nima. — Jedan je drug, pucajući od smijeha, pripovijedao, kako mu je vlasuljar kazao: Vidite, gospodine, i ako sam samo jednostavan vlasuljar, više ne vjerujem kao drugi. Gostovi se složiše u tome, da revolucija mora nađoći; da je apsolutno nužno, te sujevjerje i fanatizam ustupe mjesto filozofiji. Nadalje se računao čas, kada će se to po svoj prilici dogoditi i tko će doživjeti kraljevstvo uma. Stariji su žalili, što to ne će dočekati; mladi su se veselili, što je na njihovoj strani velika vjerojatnost. Svi su osobito hvalili Akademiju, što je pripravila veliko djelo i što je bila središte, poticatelj slobodne misli. — Samo jedan gost nije sudjelovao u ovom razgovoru. To je bio Gazotte, ljubezan i originalan čovjek, ali nesretno zanesen sanjama iramasonâ. On uze riječ i vrlo će ozbiljno: »Gospodo, želja vam je ispunjena; vi ćete svi vidjeti ovu veliku revoluciju, koju toliko želite. Vi znate, da sam ja nešto prorok i opetujem, da ćete je vidjeti. Znae li, što će se dogoditi s ovom revolucijom, što će se dogoditi s vama?« Sada navede Condorcetu, da će se za revolucije otrovati u tamnici i tako umaći krvniku. Svi se začude pa se onda uzmu veselo smijati. Što mogu imati zajedničko filozofija i kraljevstvo uma? On će: »Upravo je tako. U ime filozofije, čovječanstva, slobode, da, u doba kraljevanja čovječjeg uma to će vam se dogoditi. To će biti pravo kraljevanje uma, jer će on imati svoje hramove, dapače u ono doba ne će biti u Francuskoj drugih hramova osim onih uma. Vi ćete si, g. Chamforte, britvom prerezati žile. Vi g. d' Azyre, dat ćete si prerezati žile; vi, g. de Nicolai, umrijet ćete na stratištu; i vi, g. Billy, g. Malesherbes, g. Roucher također na stratištu«. — „No zar će nas Turci i Tatari podjarmiti?“ — „Ne' rekoh vam; onda će nad vama vladati samo filozofija i samo um. Oni, koji će s vama ovako postupati, bit će sve sami filozofi; ovi će uvijek imati na jeziku fraze, koje vi sada imate; citirat će kao vi Diderotove i Voltairove stiho-ve' — „Kada će se to dogoditi?“ — „Ne će proći ni 6 godina.“

Framasoni svih narodnosti održavaju od g. 1882. (u Londonu) gotovo svake godine ili svake druge svoj skupni kongres i tu se vesele, što se sve više primiču potpunom ostvarenju svog cilja i kada će nestati rimske Crkve. Vesele se Filisteji. A je li to veselje opravdano? Oni pišu u svojim kongresnim izvještajima, da je Evropa već njihova i skora će revolucija kao i u Rusiji izbrisati kršćanstvo i Crkvu. Ta već sada imaju silu uza se, a nećudoredan je narod vazda bio njihova baština. Nema države (izuzev za sada Španjolsku) evropske, u kojoj nijesu na kormilu vlade udruženi židovi, socijalni demokrati i framasoni. I nećudoređe? Javne kuće, zloglasni barovi, redoviti kino, kult golotinje u slikarstvu, kiparstvu i razglednicama, pornografija u romanima, novinskim podliscima i časopisima, predstave i baleti u kazalištima; javno huljenje na svete stvari, izrugavanje vjeri riječju i perom, bračno svodenje i brojne rastave, protukršćanski odgoj u školi i t. d. pokazuje više nego očito, da je »nova Evropa«, divlji Samsone već »zagrlilo dva srednja stupa, na kojima stajaše« doslije stara kršćanska, jaka i moćna Evropa. Nova revolucija, koja će k nama doći iz ruskih ravnica, ne će Evropu tekar osvajati i trovati svojim zasadama; ona je to učinila svojom »barbarskom« kulturom.

20. travnja 1922. poznati je talijanski pisac Guglielmo Ferrero objelodanio u milanskom Secolu o novom barbarstvu kao plodu protukršćanske kulture ovo:

»Onu epohu moramo nazvati barbarskom, u kojoj vlada materija i brutalna sila, kojom ne upravlja ni zakon ni socijalnost ni ljepota ni izobrazba. Barbarski su narodi, koji mjesto discipline pravедnosti i razuma vole napra-

sito tiranstvo strasti i sile i mjesto gospodstva duha teški jaram materije. O tom se pojmu svi slažemo. Drukčije se i ne može definirati barbarstvo i civilizacija. No onda je jasno, da je velik broj barbara čak i u sredini zapadne civilizacije. Svugdje ih susrećemo: u akademijama i vladama, na sveučilištima i u radionicama, izmed učenjakâ i neukih, izmed puka i viših slojeva, izmed bogataša i siromahâ. Svatko od nas ima nešto dvostruka: jedan dio civilizovani i drugi dio barbarski. Pogledajmo unutra u se i naći ćemo, da se rat izmed civilizacije i barbarstva ne vodi kao nekad na granici rimskoga carstva, nego u krilu naše vlastite savjesti. — Mi smo barbari, kada prihvaćamo *masu, težinu i broj* kao mjerilo prave veličine i zasluge. Mi smo barbari, kada rasipljemo bogatstvo samo da pokažemo e smo bogati, a zaboravljamo iskrnjeg. Mi smo barbari, kada puštamo neka nas zaglupi moć strojeva i bjesnilo savremene dobe. Barbari smo, kada se odričemo najvećeg dara, razuma, a puštamo da nas stvar uništi i strojevi postanu sve više razumni i napokon kao ljudi. Barbari smo, kada smo se uzoholili radi ove razumnosti, koju ubismo u čovjeku i probudismo u stvari, pa i ako smo se tako odrekli svoje duhovne prevlasti, ipak hoćemo da budemo kraljevi svemira, kojima se mora pokloniti svako stvorenje. Mi smo barbari, kada mislimo, da ćemo mekaničnim izumima i kemičkim otkrićima moći pokriti svoje mane, svoje pogriješke, svoje obmane i svoje ludosti. Mi smo barbari, kada si umišljamo, da će para i elektricitet, x-zrake, brzojav bez žica, radium, mužari kemičarâ, trgovačka poduzeća, industrijalne smionosti, agrikulturna čudovišta izvršiti (popravljajući Kristovo djelo) drugo otkupljenje u ljudskom rodu i riješiti svijet loših i neugodnih strasti, pa tako svečano započeti kraljevstvo mira i mudrosti».

Tako eto govori čovjek, koji nije katolički pisac i koji poznaje svoj vijek. To je isto tvrdio i filozof Eucken: O današnjoj kulturi moramo zdvojiti, a nema ni izgleda da će nas nešto izvući i spasiti.

I Merezkovski je slično kazao u svom govoru na spomen-zboru ruskih književnika u Parizu (19. studenog 1921.) prigodom stogodišnjice rođenja Dostojevskoga: »Volja evropskoga Zapada jest volja k beskonačnom napretku u smislu »zle beskonačnosti«; volja ruskoga Istoka jest volja k blagomu koncu, k carstvu*) Božjemu, k Apokalipsi. Ako je propast (sadašnja) Rusije samo naša, ruska nacionalna propast, onda se mi čemu nemamo da nadamo: mi smo propali definitivno. Naša propast, jest propast Evrope. I zar ne će biti konac Evrope još užasniji, apokaliptičniji od konca Rusije? Hoćemo li tada oprostiti ili reći: Kćeri Babilona, opustošiteljice!**) Blažen onaj, koji će da ti odmazdi za to, što si ti nama učinila. Blažen onaj, tko uzme i razbije dojenčad tvoju o kamen!

Ja se ne obmanjujem; ja znam, kako je teško, skoro nemoguće sada u Evropi govoriti o kršćanstvu. Ako kada reče Istok: Zapad je bio, Evropa je bila, onda će to biti odmazdom za to, što je Evropa rekla: Krist je bio».

Tako jadikuju ne samo ljudi »lijepe knjige« i učenjačke sobe; gotovo jednako pišu i političari o skoroj budućnosti.

25. ožujka 1919. Lloyd je George predao pariskoj konferenciji posebnu spomenicu i u njoj veli izmed ostalog: »U današnjim životnim prilikama pojedinih naroda postoji jedan element, koji stvara položaj različit od onog u god. 1815. Poslije napoleonskih vojna bili su narodi jednako iscrpljeni, ali je revolucionarni duh bio iscrpio svoju snagu u samoj zemlji, gdje se je rodio (u Francuskoj), a Njemačka je ispunila, barem privremeno, pravedne zahtjeve svog naroda nizom ekonomskih promjena, koje je inspi-

*) M. tu misli na zvanje ruskog naroda, a ne današnjeg boljševizma.

**) M. pripisuje, opravdano dakako, sadašnju rusku katastrofu zaraznim načelima nekršćanske Evrope.

rivala odvažnost, dalekovidnost i velika spretnost njezinih državnika. I u Rusiji je car uveo velike reforme, koje su onda bile još preuranjene za ono još divlje pučanstvo. Sadanji je položaj sasvim drukčiji. Revolucija se nalazi još u povojima; u Rusiji vladaju još skrajnosti terora. *Cijela je Evropa puna revolucionarnog duha.* Postoji duboki osjećaj ne samo nezadovoljstva, nego gnjeva i pobune u radničkom staležu proti predratnim prilikama. Sve se današnje uredbe, što postoje na političkom, socijalnom i ekonomskom polju, gledaju prijekim okom od jednog do drugog kraja Evrope. U nekim zemljama, kao u Njemačkoj i u Rusiji, ovaj nemir potiče otvorenu bunu; u drugim zemljama kao u Francuskoj, Velikoj Britaniji i Italiji, očituje se u obliku štrajkova. Najveća pogibelj, koju sada vidim u sadašnjem položaju, leži u tome, da bi Njemačka mogla sjediniti svoju sudbinu s onom boljševika i staviti svoja sredstva, svoj mozak, svoju moćnu organizatornu snagu na raspolaganje ovih fanatičnih revolucionara, koji snuju zauzeće cijelog svijeta za boljševizam i to silom oružja. Ova pogibelj nije prazno utvaranje. Sadanja je Njemačka vlada slaba; nema prestiža, ali se drži, jer nema druge alternative nego spartakizam. Ali argument, koji spartakisti iskorišćuju u ovom času s velikim uspjehom, jest, da će oni sami moći spasiti Njemačku od nesnosljivih prilika, u koje ju je bacio rat. Ako Njemačka prigrlji spartakizam, izvan je svake sumnje, da će sjediniti svoju sudbinu s onom boljševičke Rusije. Ako bi se to dogodilo, cijela bi istočna Evropa bila povučena u boljševičku revoluciju i, u roku od godine dana, Antanta bi se našla pred 300 milijuna ljudi organiziranih u neizmjernej crvenoj vojsci.

Slično, dapače u jačim bojama prikazuje današnje stanje Evrope i njezine kulture bivši talijanski ministar predsjednik F. Nitti u svom djelu »Evropa bez mira«. Čujmo njegove riječi: »Rat je umio u gotovo sve zemlje duh nutarnjeg rastvaranja. Tečaji rastu svaki dan, a nove se barijere postavljaju u trgovini evropskih nareća. Radi se manje nego prije rata, ali se želi više trošiti. Evropa je prije rata predstavljala, koliko je god u njoj bilo počepkanosti, jedno živo ekonomsko jedinstvo. Sada nema samo pobjeditelja i pobijedenih, nego postoje struje mržnje, vrijetanja, nasilja, osvajaččke aspiracije, tvrdokorna kaparisanja sirovina, učinjena sa brutalnošću i skoro u ime prava pobjede, što sve onemogućuje razvitak produkcije. Zatim kritizira versailleski mirovni ugovor: »Sistem ugovora podijelio je Evropu u dva dijela; pobijedeni bi narodi morali producirati pod vojničkom i ekonomskom kontrolom, da nadoknade sve ratne štete onoga, koji je pobijedio. Pobjednički bi narodi, konstituisani u jednom obijesnom trajnom savezu interesa, morali sve do likvidacije odšteta, rukovoditi vojničku djelatnost tlačnja i kontrole. *Drugi dio Evrope nalazi se u revolucionarnem vrijetanju,* a države su Antante svojim ponašanjem više doprinjele, da se položaj otešća, nego da se poboljša. Evropa ne može naći mira osim, ako se sjeti, da je rat dovršen. Ali sistem, koji su stvorili ugovori, ne samo ne dopušta sjetiti se e je rat dovršen, nego stvara trajno stanje rata. Clemenceau je rekao u jednoj sjednici francuske Komore, da ugovori sačinjavaju jedan način nastavka rata. On je rekao istinu, jer rat traje više nego ikad, a mir je dalje nego ikad. Mirovni su ugovori negacija svih načela, koje je Antanta izjavila i proglasila za vrijeme rata, te potpuna negacija onih 14 predloga Wilsonovih. Kontinentalna Evropa se pripravlja na niz novih i užasnih ratova naroda, koji prijete propašću civilizacije« (str. 13—15). O prošlom svjetskom ratu sudi: »Skoro poslije svih ratova devetnaestog stoljeća utvrđeno je probuđenje svih ljudskih djelatnosti. Ova; vrlo veliki rat reducirao je energiju svijtu, potamnio je umove i proširio je duh nasilja« (str. 12). »Sada je sa svijtu usana iščeznuo posmijeh; postoji samo mržnja, groznja ili uzrujanost. Duboka ekonomska kriza, koja prijeti i pripravlja nove ratove, duboka socijalna kriza, koja prijeti i pripravlja nove nutarnje konflikte, nijesu ništa drugo, nego izražaj sadašnjeg duševnog stanja. Državnici su najviše odgo-

vorni, što su nastavili govorima nasilja» (str. XVIII). Nittiju je dakle prošli svjetski rat i nastavak državničkog nasilja kriv, što Evropa »revolucionarno vrije«. Nije tu sva krivnja; dublji je korijen tom zlu. Prilike ne čine čovjeka strastvenim, nego pokazuju, kakav je tko. Tako je i s narodima. Raskršćanjivanje je strpalo Samsona u tamicu; sada ga tjera u zdvojnost*), potrese temeljima zgrade**) i pokapa sebe i Evropu***)

POTREBA KATOLIČKOG POKRETA.

U zadnjem smo broju vidjeli, kako nam mora biti mila i sveta sloga svih katolika; vidjesmo, i teške kazne, kojim Bog udara na nesložne katoličke narode. U istom broju obećasmo, da ćemo u ovom govoriit, kakova mora ta sloga konkretno biti kod nas Hrvata. Mnogi dakako očekuju, da ćemo iznijeti nacrt o svim pitanjima, u kojima moramo biti složni, kao i o načinu i mjeri. Na to je i pisac ovih redaka mislio isprva, ali je evo odustao. Razlog je tome jednostavan: Najprije treba da se svi složimo o temelju svakog vanjskog rada u katoličkom pokretu; valja da se temeljito uvjerimo o potrebi tog rada i pokreta.

I.

Evropa boluje. Njezina kultura zdvaja poput Samsona i hoće da sebe i druge pokopa pod razvalinama materijalističke prosvjete; pobjednici nemaju mira, a pobijedeni čekaju čas odmazde. U Evropi sve vrije kao uoči socijalne revolucije. Ovaj kontinent može kazati sa psalmistom: »Gospode! Ništa nije zdrava u tijelu mojem od gubeva

*) U Lukinu evanđelju (Lk. 8) čitamo, kako je Isus istjerao mnoštvo đavola iz bjesomučnog čovjeka i ono uđe u krdo svinja i svinje navalise u jezero i utope se. Dostojevski je taj ulomak stavio u usta Stjepana Trofimovića, koji veli: »To je na vlas kao naša Rusija. Ti đavoli, koji izlaze iz bolesnika i ulaze u svinje — to su rane, svi mijazmi, sva nečist, svi đavoli i svi đavolici, što se nakupiše u velikoj i miloj našoj otadžbini, u našoj Rusiji, kroz vijekove i vijekove! Ali velika misao i velika volja obasjati će odozgor, kao što onoga bezumnika bijesnog, i svi će đavoli izaći, i sva nečist, sva ta gadost, i sami će moliti da uđu u svinje. Pa možda su već i ušli! To smo mi, mi i oni i ja, možda prvi na čelu, i mi ćemo se baciti, bezumni i pobiješnjeli sa hrđi u more i svi ćemo potonuti, a tamo nam je i mjesto«. Tako Trofimović o pokvarenoj inteligenciji u Rusiji.

**) Ovo kao da priznaje neupravno i Nitti, kada veli: »Sada je potrebniji mir pobjednicima, nego li pobijedenima. Ali sačuvati se može samo ono, što se temelji na istini i pravdi« (VII). No što je istina i pravda? Svak je drukčije zamišljao, ako se ne slaže s kršćanskim pojmom istine i pravde.

***) Neće li onda i Crkva katolička propasti? Ne mora li papa biti rimski biskup? — Evropa je neznanan dio svijeta, pa bi mogla kat. Crkva ondje ne biti u sadanjem broju, a papa može biti rimski biskup i ako stoluje drugdje.